The given article shows necessity of the continuous adoption of the art form and obtaining the artistic impression, which echoes in the children souls.

The educational objectives of the theatre for the young spectators can be traced in the following areas:

• appealing to actual dramatic works that help to understand the important aspects of social and personal existence, which stimulates the formation of his/her own view of life;

• reference to the texts with the philosophical subtext that forms a holistic picture of the world and ability to broaden the perception of life.

• taking into account the goal of dramatic work, like any work of art, the state of the individual that he perceives, i.e. deep catharsis (spiritual purification) that changes internal personality's guidelines, enriches further internal development and improvement;

• taking into account the pedagogical potential of works of art which are reviled through individual emotions since "artistically-shaped component in educational activities is a kind of "catalyse" of the creation process that helps to present the material more easily and clearly is required for the spiritual development of the individual".

In the process of upbringing the children by means of a theatre the finest achievements of local and international art are joined, which of course, helps to develope person's intelligence and to carry out different tasks at the class of literature.

It is worth saying about the importance of the artistic value of the performance since it is becoming an essential condition in developing children's needs in the theatrical arts. Nowadays, the theater has to compete with such spectacular means as cinema, pop music, the Internet. This is especially felt among teenagers who attend the theater rare and rare.

The researchers name three main ways of creating the aesthetic needs: the festivals of the youth theaters, the days "of opening the theatre doors" and different promotional activities to familiarize the younger generation with the full range of theatrical performances. The demands to the performance are so high that they must fully satisfied the increased needs of the modern audience. And, of course, as having been mentioned previously, it is necessary to form consciously perception skills of theatrical art that has its own characteristic features.

The modern audience, according to critics, no longer needs to simplify the metaphorical language of art, because there was a gradual informative and spiritual adulating of the new generation, so if the director talks with his audience at the same intellectual level as he does, this will attracts his commitment and generate lots of interest. The increasing complexity of modern theater, therefore, caused by the need of time, reflects changes in the minds of new generations.

It should be noted that the question of the correlation of artistic practice with children's theater aesthetic needs and attitudes of modern theatrical culture and needs of aesthetic education remains somewhat controversial. Instead, there is an urgent need to resolve it, because it directly affects the repertoire among Spectators' politics.

The managers of the Regional Russian theater for the young spectator pay much attention to the problem of aesthetic education of the younger generation, because this issue is very relevant, when gradually is formed a new cultural environment. Well-formed aesthetic perception of reality promotes harmonization of personal characteristics and the person develops its intellectual and spiritual potential, promotes creativity skills that help professional fulfillment in any area. In addition, aesthetic education is carried out in close relationship with moral education, the formation of patriotism, a sense of cultural belonging to a particular nation, religious group, as well as, tolerance towards other ethnic, cultural and religious groups that coexist individual.

The theatre repertory policy gives special attention to the actual reading of Russian, Ukrainian and world classics as well as, to modern drama.

Key words: TUZ, theater for children and youth, theatre, aesthetic needs, play activity, aesthetic functions.

УДК 929Перетц(045)

Стахієва Наталя Володимирівна,
аспірантка

КУЛЬТУРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В. М. ПЕРЕТЦА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ кінця XIX – початку XX століття (частина I)

Розглянута постать видатного вченого, академіка, колекціонера літературних пам'яток В. М. Перетца. Досліджена його культуротворча діяльність на тлі культурно-історичного поступу й виборювання української національної ідеї кінця XIX – початку XX ст. Проаналізована роль В. М. Перетца у відродженні української культури та передачі інтелектуальних і культурних надбань майбутнім поколінням.

Ключові слова: *українська культура, національна ідея, культурне відродження, українознавство, культурне надбання.*

© Стахієва Н.В., 2013

XIX століття характеризувалося пожвавленням наукового вивчення слов'янської культури. Проте її розгляд проводився передусім з погляду історії Росії. Проблема української національної культури лишалась недостатньо дослідженою. Наприкінці XIX – на початку XX століття в Україні відбувся процес активізації збирання та вивчення старовини, до наукового обігу вводилися пам'ятки слов'янської книжкової культури, рукописи та стародруки. У цьому процесі узяли участь дослідники: літературознавці, історіографи, філологи, які вивчали літературний та історико-культурний процес через дослідження історичних джерел. Отже, сучасні реалії розвитку суспільства актуалізують питання вивчення ролі окремих діячів у піднесенні українського етносу, відродженні самобутньої культури.

Яскравим виразником поширення української національної ідеї був Володимир Миколайович Перетц. Він відчував симпатію до уярмленого українського народу, глибоке зацікавлення його історією, літературою, народною словесністю. "Український народ поставав перед Володимиром Миколайовичем як один із слов'янських народів, що його славісти несправедливо виключали з кола своїх інтересів" [1, 53]. Щиро вболіваючи за долю самобутньої культури, він займався дослідницькою, збирацькою діяльністю, формуванням бібліотечних і музейних колекцій, проведенням археографічних та етнографічних експедицій, описом рукописів та стародруків. Дослідник залишив українському народові наукові надбання неперехідної цінності.

Особистість В. М. Перетца та його роль у становленні та відродженні української культури не знайшла відповідного відображення у спеціальних наукових дослідженнях. Частково вона розглянута у працях М. К. Гудзія, Л. А. Дубровіної, Л. В. Матвєєвої, Л. Є. Махновця, С. М. Міщука, Р. П. Радишевського, Л. Г. Реви, М. А. Робінсона, С. К. Росовецького, О. М. Сенік, В. С. Соболева, Н. Г. Солонської та інших. Однак цілісного уявлення щодо його діяльності, пов'язаної із відстоюванням української національної культури, досі немає. Водночас цей внесок сьогодні має не лише історіографічне, а й науково-практичне значення для усвідомлення історико-культурної спадщини України. Не визначено місце В. М. Перетца серед українських культурологів кінця XIX – початку XX століття. Отже, метою статті є висвітлення особистості В. М. Перетца та його культуротворчої діяльності. У даному випадку культуротворчу діяльність слід розуміти як діяльність, спрямовану на розвиток культури, що включає пошук, збір, дослідження й передачу культурних цінностей майбутнім поколінням.

Українська культура кінця XIX – початку XX століття розвивалася в складних історичних і соціальних умовах. Цей період характеризувався політичною нестабільністю російського суспільства, що надавало українським інтересам другорядного значення. У другій половині XIX століття відбулася трансформація культурного руху, що спирався на національну минувшину, в національно-визвольний. Українська культура в таких умовах виявила неабияку життєздатність, оскільки була невід'ємним процесом історичного розвитку. Формування національної еліти відбувалося в умовах жорсткої регламентації культурного життя, зокрема цензури та утисків. Заборони українського слова 1863, 1876, 1892 років гальмували розвиток української культури. Та все ж вона залишалась тією сферою, в рамках якої відбувався розвиток національної самосвідомості, ставала виразнішою національна ідея. В. М. Перетц писав про 70–80-і роки XIX століття: "То була доба, коли прокидалось українство, коли формувалися виразні демократично-народні ідеали, коли ходили в нарід не для того, щоб освічувати його, але й на те, щоб студіювати побут, звичаї, вірування, творчість… довелось не то що будити національну свідомість людового загалу, читаючи книжки, уряджуючи відчити й розмови, а й студіювати етнографію, історію язика, юридичних звичаїв, усної поезії українського народу" [2, 34].

Суспільно-політичні умови визначили пріоритетом національно життя боротьбу за виживання та збереження визначальних чинників самоусвідомлення нації: мови, літератури, історії, етнографії, видавництва. У цьому середовищі формувалася національно-духовна еліта, яка, єднаючись із народом в національне ціле, спрямовувала українців до соціально-політичного, національного та духовного визволення. Українська національна ідея знаходила свій прояв у розвитку наукового гуманітарного знання через переосмислення минулого, тобто виявлення, системне дослідження та теоретичне узагальнення українського культурного надбання. "Завдяки відомим умовам життя українського народу і його інтелігенції, – наголошував Володимир Миколайович, – в умовах, яких Україна ще не віджила, ми не можемо ставити до українознавства великих запросів – у минулому. Але се примушує нас подбати про будущину українознавства, зокрема української філології" [2, 35]. Так, проблема українознавства знайшла своє відображення у культуротворчій діяльності В. М. Перетца. З самого початку своєї науково-дослідної роботи він проявив великий інтерес до української літератури. Основною тематикою наукових інтересів дослідника стали проблеми києво-руського-української давнини. Після закінчення Петербурзького університету (1893 р.) він порушив питання літературних джерел п'єси І. П. Котляревського "Москаль-чарівник", опублікував українські історичні вірші з рукопису початку XVIII століття, надрукував текст п'єси М. Довгалевського "Властотворний образ". Серед друкованих

праць для історії української культури особливе значення представляє розвідка "Малоруські вірші та пісні в записах XVI–XVIII ст." [3], де опубліковано велику кількість українських ліричних, історичних, гумористичних, сатиричних, духовних та інших віршів, знайдених у архівах.

В. М. Перетцем було проведено велику роботу щодо розуміння тенденцій розвитку української культури. У 1900 році він зробив спробу у формі коротких нарисів намітити схему періодизації історії української літератури. Його магістерська [4] та докторська дисертації [5] стали одночасно й дослідженнями і публікаціями великої кількості українознавчого матеріалу. Завдяки його діяльності в історію української літератури увійшла постать українського письменника II половини XVIII століття – І. Г. Некрашевича. Зазначені праці містять дослідження, присвячені вивченню української літератури XVII–XIX століття, особливо української ліричної поезії: проаналізовано вплив української віршової поезії на російську у XVII–XVIII столітті, опубліковано українські пісенні тексти в російських записах та зі збірників II половини XVIII століття, а також українські пісні, що побутували в російському народному репертуарі. Виступаючи проти ізольованості культур, дослідник обґрунтував тезу про їх взаємовплив, як суттєвий чинник культурного різноманіття, тим самим утверджуючи українську самобутню культуру та необхідність переосмислення культурного надбання інших народів. Це положення стало ключовим у з'ясуванні особливостей національної культури та визначенні її ролі. Ставши екстраординарним професором київського університету св. Володимира (1903 р.), В. М. Перетц розвинув плідну науково-дослідницьку та викладацьку роботу в галузі літературного українознавства: здійснював огляд історії української літератури, вперше почав викладати історію українського письменства.

Поширенню ідеї національного відродження серед громадськості сприяв розвиток українського театру. Сценічне мистецтво розвивалося на традиціях національного театру. Маючи різнобічні інтереси, В. М. Перетц активно працював у цій галузі: викладав історію європейського театру й драми в музично-драматичній школі М. В. Лисенка, допомагав керівнику драматичного відділу школи – М. П. Старицькому, а також був рецензентом прем'єр Київського театру М. М. Соловцова. Протягом своєї діяльності він розшукував і публікував пам'ятки давнього театру. Результатом цих досліджень стали російськомовні праці в галузі українознавства: "До історії польського та російського народного театру" (1905–1912 рр.) [6], де опубліковано український матеріал – інтермедії, діалоги тощо; "Нова праця з історії українського театру" [7], що є ґрунтовною рецензією та доповненням до трьох книг професора В. І. Рєзанова, присвячених історії старовинного театру на Україні. В. М. Перетц писав багато статей з історії театру, рецензував театрознавчі видання. Так, в літературознавчих працях вченого й працях, присвячених театру, знайшла відображення тематика української драматургії останніх десятиліть XIX – початку XX століття, що відбилася в літературі й театрі у нових, різнопланових мистецьких творах.

У часи змін, пов'язаних із революційними подіями 1905 року, В. М. Перетц відстоював права української мови, літератури й культури, що зазнавали утисків з боку царизму. Від 1904 року вчений розпочав друкувати роботи українською мовою ще й у Санкт-Петербурзі, спростувавши неможливість її вживання у науковій, культурній та громадській діяльності. У статті "Матеріали до історії української літературної мови" [8] В. М. Перетц наголосив на необхідності створення джерельної бази для дослідження історії української мови. "Історія української мови, – пише вчений – вимагає ще не мало матеріалів й розслідів. Не кажучи вже про давніший період, не видається нам досить вияснением питання про долю української мови в XIV–XVI ст., а матеріали не тільки не оброблені, але й настільки не зібрані, щоби роз'ясніти деталі. Справді, крім статті проф. Владимірова, ми не маємо навіть систематичного огляду старих рукописів, написаних в границях України-Руси. Звідти наслідок: праці над історією української й білоруської мови в XIV–XVI ст. ведуться напомацки, по матеріалам, що припадково попали під руки" [2, 34–35]. Наголошуючи на унікальності української літератури, В. М. Перетц зазначав, що ця література важлива і необхідно готувати вчених, здатних досліджувати науковий український історико-літературний матеріал. Він відстоював ідею створення кафедри української мови і діалектології, яка змогла б "закрити ті прогалини, які утворилися за багато років несправедливої зневаги вчених до української мови, якою говорять до 30 мільйонів народу" [2, 35]. Також вчений виступив у газеті "Київські відгуки" та часописі "Київська старовина" з проектом відкриття в університетах кафедр української історії, літератури, мови, етнографії, звичаєвого права, опублікувавши статтю "Щодо питання про створення українських кафедр в університеті" [9], а також склав і підписав доповідну записку про скасування заборони української мови [2, 35]. Розвиваючи ідею відродження української культури, він прагнув залучити до викладання в університеті найвидатнішого українського вченого, культурного діяча того часу – І. Я. Франка.

У рамках формування наукових шкіл того часу, значну роль у дослідженні великого масиву українського культурно-історичного матеріалу відіграла заснована у 1907 році філологічна "школа В.М. Перетца" – "Семінарій російської філології при університеті св. Володимира під керівництвом

проф. В. М. Перетца" [10, 46], яка по праву може називатися культурологічною. В курсі семінарію вчений вперше започаткував вивчення життя й діяльності видатних українських діячів науки та культури: В. Б. Антоновича, П. Г. Житецького, Ф. М. Колесси, О. Я. Конисського, І. П. Котляревського, О. О. Потебні, Лесі Українки, І. Я. Франка, Т. Г. Шевченка. В. М. Перетц навчав учнів дуже уважно аналізувати культурні джерела; професійно досліджувати контекст, подробиці, унікальні риси твору; визначати художній стиль, таким чином демонструючи справжню наукову культуру. Учасники школи відвідували архіви, музеї та бібліотеки, здійснювали пошук й обробку маловідомих матеріалів українського походження. Найбільше значення для української культури мають екскурсії, під керівництвом професора, що були проведені на українських етнічних територіях: Полтави, Катеринослава, Житомира, Ніжина, Києва. У Полтаві та Катеринославі було описано рукописні книги та стародруки полтавського єпархіального давньосховища, опубліковано: опис рукописів Полтавського губернського музею та каталог стародруків церковнослов'янських і польських книг музею; рукописні збірники катеринославського музею ім. О. М. Поля; списки Повчання Євангелія та інші матеріали. У Житомирі було розглянуто рукописний фонд Волинської православної семінарії та фонди Товариства дослідників Волині. Семінаристи описали рукописи та книжкові старожитності, склали алфавітний покажчик 21 описаного рукопису. У Ніжині було вивчено Ніжинське зібрання рукописів бібліотеки Історико-філологічного інституту князя Безбородька. У Києві було проведено експедиції в бібліотеці Видубицького монастиря та бібліотеці Київської духовної академії. Робота включала опис рукописів Києво-Видубицького монастиря та стародруків, які знаходилися при церквах сіл Луки та Білгородка Київського повіту; дослідження та публікацію окремих пам'яток апокрифічної літератури; опис рукописів і стародруків Києво-Золотоверхого монастиря. Так, в своїх дослідженнях В. М. Перетц звернув увагу на лексичні українські внесення в багатьох пам'ятках, збережену в рукописах побутову термінологію України. Учасниками семінарію було досліджено, опрацьовано та опубліковано велику кількість культурних пам'яток і фактичного матеріалу. Під час екскурсій було знайдено джерела української тематики давнього часу й барокової доби. Серед знайдених і опублікованих матеріалів були такі, що ставали первинними у висвітленні певних ланок українського культурного життя, частина стала основою створення фактологічного контексту творів.

Загалом зусиллями семінаристів були видані: повні зібрання творів і вибрані твори І. П. Котляревського, Лесі Українки, І. Я. Франка, Т. Г. Шевченка; низка монографій та біографічних нарисів з використанням архівних документів про І. Карпенка-Карого, М. М. Коцюбинського, П. О. Куліша, Лесю Українку, П. Мирного, І. С. Нечуя-Левицького, І. Я. Франка. Завдяки дослідженням семінарію В. М. Перетца українська національна культура була поповнена значною кількістю духовних і світських українських літературних та історичних творів у рукописах, стародруках українських книгосховищ. Проведена обліково-реєстраційна робота дала можливість простежити долю книжкових колекцій та зібрань, долучити їх до культурного надбання України.

Література

1. Махновець Л. Є. Володимир Перетц: (До 100–річчя від дня народження корифея рос. та укр. філології) / Л. Махновець // Рад. літературознавство. – 1970. – № 1. – С. 52–60.
2. Матвєєва Л. В. Доля видатного славіста-українознавця Володимира Перетца / Л. В. Матвєєва // Східний світ. – 2007. – № 2. – С. 32–44.
3. Перетц В. Н. Малорусские вирши и песни в записях XVI–XVIII вв. / В. Н. Перетц // Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук. – СПб., 1899. – Т. IV. Ч. 3. – С. 869–938.
4. Перетц В. Н. Историко-литературные исследования и материалы / В. Перетц. – СПб. : Типо-Литография Ф. Вайсберга и П. Гершунина, 1900. – Т. I : Из истории русской песни, ч. 1, 2 : Приложения. – 212 с.
5. Перетц В. Н. Историко-литературные исследования и материалы / В. Н. Перетц. – СПб., 1902. – Т. III : Из истории развития русской поэзии XVIII в. – 188 с.
6. Перетц В. Н. К истории польского и русского народного театра: (Несколько интермедий XVII–XVIII столетия) / В. Н. Перетц // Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук. – СПб., 1905. – Т. X. ч. 1. – С. 51–104.
7. Перетц В. Н. Новый труд по истории украинского театра / В. Н. Перетц. – СПб. : Сенатская типография, 1911. – 42 с.
8. Перетц В. М. Матеріали до історії української літературної мови / В. М. Перетц // Записки НТШ. – 1905. – Кн. 5. – С. 1–32.
9. Перетц В. Н. К вопросу об учреждении украинских кафедр в университете / В. Н. Перетц // Киевская старина. – 1906. – № 5-6. – С. 45.
10. Гудзій М. К. Пам'яті академіка В. М. Перетца (1870–1935) / М. К. Гудзій // Рад. літературознавство. – 1965. – № 12. – С. 45–49.

References

1. Makhnovets L. Ie. Volodymyr Peretts: (Do 100–richchia vid dnia narodzhennia koryfeia ros. ta ukr. filolohii) / L. Makhnovets // Rad. literaturoznavstvo. – 1970. – № 1. – S. 52–60.
2. Matvieieva L. V. Dolia vydatnoho slavista-ukrainoznavtsia Volodymyra Perettsa / L. V. Matvieieva // Skhidnyi svit. – 2007. – № 2. – S. 32–44.
3. Peretts V. N. Malorusskie virshi i pesni v zapisiakh XVI–XVIII vv. / V. N. Peretts // Izvestiya Otdeleniya russkoho yazyka i slovesnosti Imperatorskoi Akademii nauk. – SPb., 1899. – T. IV. Ch. 3. – S. 869–938.
4. Peretts V. N. Istoiyko-literaturnie issledovaniya i materialy / V. Peretts. – SPb. : Tipo-Litohrafiya F. Vaisberha i P. Hershunina, 1900. – T. I : Iz istorii russkoi pesni, ch. 1, 2 : Prilozheniya. – 212 s.
5. Peretts V. N. Istoriko-literaturnie issledovaniya i materialy / V. N. Peretts. – SPb., 1902. – T. III : Iz istorii razvitiya russkoi poezii XVIII v. – 188 s.
6. Peretts V. N. K istorii polskoho i russkoho narodnoho teatra: (Neskolko intermediy XVII–XVIII stoletiya) / V. N. Peretts // Izvestiya Otdeleniya russkoho yazyka i slovesnosti Imperatorskoi Akademii nauk. – SPb., 1905. – T. X. ch. 1. – S. 51–104.
7. Peretts V. N. Novyi trud po istorii ukrainskoho teatra / V. N. Peretts. – SPb. : Senatskaia typohrafiya, 1911. – 42 s.
8. Peretts V. M. Materialy do istorii ukrainskoi literaturnoi movy / V. M. Peretts // Zapysky NTSh. – 1905. – Kn. 5. – S. 1–32.
9. Peretts V. N. K voprosu ob uchrezhdenii ukrainskikh kafedr v universitete / V. N. Peretts // Kievskaia starina. – 1906. – № 5-6. – S. 45.
10. Hudzii M. K. Pamiati akademika V. M. Perettsa (1870–1935) / M. K. Hudzii // Rad. literaturoznavstvo. – 1965. – № 12. – S. 45–49.

Стахиева Н. В. **Культуротворческая деятельность В. Н. Перетца в контексте украинской национальной идеи конца XIX – начала XX века (часть I)**

Рассмотрена персона выдающегося ученого, академика, коллекционера литературных памятников В. Н. Перетца. Исследована его культуротворческая деятельность на фоне культурно-исторического развития и отстаивания украинской национальной идеи конца XIX – начала XX в. Проанализирована его роль в возрождении украинской культуры и передаче интеллектуальных и культурных ценностей будущим поколениям.

Ключевые слова: украинская культура, национальная идея, культурное возрождение, украиноведение, культурное достояние.

Stakhiyeva N. **The culture activity of V. N. Peretz in the context of the Ukrainian national idea late XIX – early XX century (Part I)**

The major points, which were covered by our research, may be summarized as follows. Vladimir Nikolayevich Peretz has considered an outstanding figure of the scientist, academician, collector of literary monuments. Is held a comprehensive analysis of the life, activity and scientific heritage of academician V. N. Peretz. Based on the significant amount of the studied sources, reflected biography Vladimir Peretz in the cultural – historical process, as his discoverer, on the one hand, and his creator on the other. In a study for the first time comprehensively researched creative legacy of a scientist. In our study we identified the influence of external factors on the formation and evolution of views Vladimir Nikolayevich Peretz. In the process on the biographical analysis were determined his sociopolitical, historical, scientific opinion related to the achievements of world culture. His contribution was set to the cultural heritage of the nation. His activity on the background of cultural-historical development and the struggle of the Ukrainian national idea of the late XIX – early XX century was investigated. The role in maintaining and attracting in the scientific use of national values was defined. In study was highlighted his work on the formation of research centers in Ukraine. The role of Vladimir Nikolayevich in the revival of Ukrainian culture and transfer of intellectual and cultural heritage for future generations was analysed. His place among the Ukrainian scientists of late XIX – early XX century has determined. So, were analyzed the major milestones of the life and activities V. N. Peretz, evaluated his contribution in the development of the theory and history of culture.

End of XIX – beginning of the XX century was characterized by the development of cultural and creative potential based on defending the Ukrainian national idea. This was accompanied by the creation of spiritual values (language, literature, art, science, education, etc.), search, preservation and dissemination of intangible heritage. A major achievement in the development of the Ukrainian national idea became statement of the unique ethno-cultural, spiritual identity and values of Ukrainian culture. Realizing this has become a fundamental cultural and creative activity Vladimir Nikolayevich. Cultural and creative activity should be understood as an activity aimed at the development of culture, including search, collection, research, and cultural transmission to future generations. Consequently, the activity of V. N. Peretz promoted cultural progress, which included the creation of conditions for the development of culture and its study. He was engaged in the research, collecting work, the formation of the library and museu collections, holding archeographic and ethnographic expeditions, descriptions of manuscripts and early printed books. Exploring the sights of the historical past of the Ukrainian ethnos, he opened the unknown and little-known phenomenon of the historical facts of the national culture, including the ancient Ukrainian literature. In the scientific revolution were introduced numerous facts of history and theory of literary criticism. His master's and doctoral dissertation were both research and the publication of a large number of Ukrainian Study materials.

Vladimir Nikolayevich Peretz has developed a fruitful research and teaching work in the field of literary Ukrainian: an overview of the history of Ukrainian literature first began to teach the history of Ukrainian literature. He also taught the history of European theater and drama, was a reviewer Prime Kiev theater , sought out and published sights of the ancient theater, writing articles on the history of theater, criticized the publication of Drama . He defended the rights of the Ukrainian language, literature and culture who have been harassed by the tsarist.

Significant role in the investigation of a large array of Ukrainian cultural and historical material played "seminaries Russian philology under the guidance of professor V. N. Peretz' and activism scientist in scientific societies.

Over a lifetime, the researcher has accumulated and processed the vast documentary material Ukrainian history. The collection has become a large collection of teachings and valuable private collection of old. Came out a lot of research on the history of Ukrainian culture, language, literature and art. His collections have become a new major contribution of the source in the Ukrainian Fund of Culture, uncovered a number of aspects of literary relations between Ukraine and Poland, Russia and other countries. So, he filled the cultural space of the time the scientific facts and source material, which led to an understanding of Ukrainian mentality. This direction was decisive in the early stage of the study Ukrainian culture. Thanks to his tireless work devoted to the identification of the national culture, the global cultural space became revived, popularized distinctive Ukrainian culture.

Key words: ukrainian culture, national idea, cultural revival, cultural heritage.

УДК 78.071.1 (470):78.03 "20-21"

Ярмак Ярослав Анатолійович,
аспірант

ПРОЯВИ РЕЛІГІЙНОГО МОДУСУ НОСТАЛЬГІЇ У "СОНАТІ-REMINISCENZE" М. МЕТНЕРА

У статті аналізується процес відображення феномена ностальгії та релігійного модусу ностальгічного в музичній творчості на основі творчості російського композитора М. Метнера, яка яскраво відображає взаємозв'язок ностальгічного та художнього процесу. На матеріалі фортепіанної "Сонати-Reminiscenza" М. Метнера, а також на основі його художньо-філософських висловів показано втілення ідеї ностальгічного пригадування та релігійного модусу ностальгії в музичній культурі.

Ключові слова: *ностальгія, релігійний модус ностальгічного, М. Метнер, Соната-Reminiscenza.*

Феномен ностальгії вже не одне десятиліття цікавить теоретиків філософії, культурології, етики, соціології, психології, політології та ін. На сьогодні існує значна кількість концепцій, які претендують на розкриття сутності поняття "ностальгія". Прояви образної домінанти ностальгії вивчали в Ф. Джеймісон, Д. Лоуенталь, С. Бойм, Н. Давиденко, Н. Жукова, Є. Новіков, І. Смирнова та ін. В якості особливого психічного стану її досліджували Ф. Анкерсміт, С. Жижек, Дж. Сибрук, А. Фенько та ін. Варто звернути увагу, що феномен ностальгії розглядається також в контексті музичної культури, що підтверджують сучасні дослідження поняття ностальгії в музичному мистецтві: О. Артеменко, Б. Почея, С. Тишко, Н. Швець, О. Журавкова. Утім, проблема вивчення впливу ностальгії на музичну культуру залишається осторонь основних магістралей сучасних наукових пошуків.

Мета статі – виявити прояви ностальгії та її релігійного модусу в фортепіанній "Сонаті-Reminiscenze" традиціоналіста М. Метнера, а також дослідити, як феномен ностальгії відображається в творчому процесі композитора та його художньо-філософських поглядах.

Варто наголосити, що "Соната-Reminiscenza" досить мало аналізувалася як вітчизняними, так і зарубіжними музикознавцями. Найближче до висвітлення ностальгічної тематики в "Сонаті-Reminiscenze" підійшла вітчизняна дослідниця О. Кривонос, за визначенням якої "метнерівський традиціоналізм" та "ідеалізація культури минулого" пов'язані з феноменом ностальгії, "туги за Часом, що відійшов", з чим, на нашу думку, важко не погодитись [2, 96]. Цікавою видається також стаття вітчизняного теоретика Є. Подпорінової, котра розглядає "Сонату-Reminiscenza" з точки зору присутності в ній "алгоритму спогадності" та втілення в музичному матеріалі твору деяких "ідей психоаналізу, що були висунуті З. Фрейдом та К. Юнгом" [9, 99].

Утім, незважаючи на близькість викладених вище ідей тематиці нашого дослідження, прояв феномена ностальгії та її модусів в творчості М. Метнера досі залишаються не дослідженими.

Нагадаємо, що поняття "ностальгія" в більшості сучасних словників та енциклопедій зазвичай характеризується як "туга за батьківщиною, за минулим; це універсалія культури, що відбиває аксіо-

© Ярмак Я. А., 2013